

مهارت‌های اجتماعی در کلاس

سیمین نوری‌زاد، آموزگار پایه دوم دبستان بصرانه ناحیه ۲

بنابراین خشنودی و تلاش والدین در فارغ‌التحصیلی فرزندان‌شان با داشتن یک شغل و مقام خوب است، ولی گاه شاهدیم حتی افراد موفق در شغل خاص و جایگاه مناسب از داشتن کانون گرم خانواده، آرامش و شادی محروم هستند. بنابراین با این دیدگاه، هیچ‌گاه فرزندان ما نمی‌توانند به شهروندانی موفق توأم با آرامش و سلامت روان بدل شوند. همچنین تاثیر دنیای مجازی بر فرزندان این مرزوبوم به‌طرز چشمگیری رو به پیشرفت است؛ به‌گونه‌ای که درک نادرست و استفاده‌های افراطی از فضای مجازی، دست به دست هم داده تا مشکلات ارتباطی زیادی ایجاد شود و حتی فضای مجازی توانسته در مواردی نقش پررنگ‌تری نسبت والدین در ارتباط با فرزندانمان ایفا کند. عدم توجه آموزش به مهارت‌های اجتماعی رغبت، کشش و توجه به این‌گونه فعالیت‌ها را کم و کمتر ساخته است. همین موارد کافی است تا آموزش و پرورش و به دنبال آن مدارس تمرکز و توجه بیشتری را به آموزش مهارت‌های مورد نیاز زندگی نشان دهند. البته امسال توجه بیشتری به آموزش مهارت‌های زندگی در مدارس شده است. در این میان مدرسه ما نیز مستثنی نبود و ما معلمان نیز در کنار آموزش درس‌های خود، سعی کردیم تا با استفاده از

مهارت، خلاقیت و انگیزه مفاهیمی هستند که عدم توجه به آن‌ها خلأ بزرگی را در زندگی روزمره دانش‌آموزان ایجاد کرده است. بدیهی است این روند در آینده، آن‌ها را با مشکلات متعددی روبرو خواهد کرد.

در این راستا مدرسه در مقام یک نهاد اجتماعی وظیفه دارد مهارت‌های زندگی را به دانش‌آموزان آموزش دهد و آنان را به‌عنوان شهروندانی موثر برای ورود به جامعه آماده سازد تا بتوانند در آینده دور از آسیب‌های اجتماعی به کار، فعالیت و زندگی بپردازند که تحقق این امر نیازمند ارائه آموزش‌های تخصصی از سوی افراد ماهر است.

اما ارزش و جایگاه مهارت‌های زندگی در جامعه و کشور ما بسیار کم‌رنگ است، زیرا اجرای فعالیت‌های مرتبط با مهارت‌های اجتماعی و رفتاری در آموزش رسمی ما از اهمیت چندانی برخوردار نیست. هرچند در کتاب‌های درسی تغییراتی در این راستا اعمال شده است اما خانواده‌ها نسل‌به‌نسل، بر پایه همان آموزش سنتی انتظار دارند آموزش و پرورش فرزندی با شغل و جایگاه ایده‌آل که مطابق آمال و خواسته‌های خودشان است را با تکیه بر زمینه‌های درسی (علوم، ریاضی و ...) تربیت کند.

راهکارهای متفاوت و همکاری والدین بتوانیم برای جای خالی مهارت‌های اجتماعی در آموزش رسمی چاره‌ای بیندیشیم.

نگارنده هم با انتخاب موضوع احترام و اجرای فعالیت‌هایی مثل بحث و گفت‌وگو، کاربرگ، نقاشی، داشتن کارت به‌عنوان نماینده احترام و جمع‌آوری اطلاعات به آموزش این مهارت پرداخته است.

علت انتخاب «مهارت احترام گذاشتن» این بود که می‌دیدم دو دانش‌آموزی که در کنار هم نشستند چگونه با کوچک‌ترین حرفی پرخاشگری می‌کنند و رفتارهای نادرستی از خود نشان می‌دهند که معمولاً سبب بی‌نظمی در کلاس درس و نیز آموزش‌های غلط به دیگر دانش‌آموزان می‌شد. همچنین در زنگ‌های تفریح دانش‌آموزان برای کوچک‌ترین اتفاقی، عکس‌العمل سریعی از خود نشان می‌دادند که بازخوردهای منفی را برای هر دو طرف و دیگر دانش‌آموزان داشت. همچنین در ارتباط با والدین متوجه شدم آن‌ها نیز از برخورد و نوع حرف زدن فرزندانشان در ارتباط با اطرافیان شکایت دارند.

در ابتدای آموزش این مهارت متوجه شدم مفهوم احترام تا حدی برای دانش‌آموزانم نامأنوس است و برداشت آن‌ها از احترام تنها در درست حرف زدن و حرف زشت نزدن خلاصه می‌شود. از همین رو تصمیم گرفتم، برای آشنایی و درک بیشتر آن‌ها نسبت به این موضوع در طول هفته و به‌طور پیوسته این مهارت را با دانش‌آموزانم کار کنم. برای این منظور ابتدا ابعاد مختلف احترام روی تابلو نوشته شد که شامل: **احترام به خود، احترام به دیگران و احترام به طبیعت** است. سپس برای تفهیم هر مورد در کلاس به بحث و گفت‌وگو نشستیم که نتیجه آن موارد جزیی‌تر زیر بود:

احترام به خود

- سنجیده صحبت کردن
- بها دادن به جسم و بدن خود و آسیب نرساندن به آن
- دوستی با افراد خوب
- حفظ حدود و حریم خود با دیگران
- شناخت قوت و ضعف خود
- پیوسته شاد بودن و ...

احترام به دیگران

- طرز صحبت کردن و احوال‌پرسی با آشناها و غریبه‌ها -
- چگونگی برخورد و رفتار با کوچک‌ترها و بزرگ‌ترها
- در زدن
- سلام و خداحافظی کردن
- دخالت نکردن در کار بزرگ‌ترها و ...

احترام به طبیعت

- نریختن زباله و جمع‌آوری آن‌ها
- قطع نکردن درختان و نجیدن برگ‌ها و گل‌ها
- آسیب نزدن به محیط‌زیست و اموال عمومی (همچون خراش ندادن تنه درختان و نیمکت‌های پارک)
- صرفه‌جویی در مصرف آب و ...

در ادامه کوشیدم روزانه در هر زنگ از کلاس پیام‌های کلیدی را به‌منظور یادآوری در قبال هر رفتار نادرست به دانش‌آموزانم گوشزد کنم و آن‌را روی تابلوی کلاس هم بنویسم که خوشبختانه بازخورد بسیار خوبی داشت و دانش‌آموزان با شنیدن این پیام‌ها سریع متوجه رفتار نادرست خود می‌شوند و عکس‌العمل مثبتی نشان می‌دهند که برای خود و دیگر دوستانشان در کلاس درس رضایت‌بخش است. از این پیام‌ها می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

- یاد گرفتیم وقتی اشتباهی از ما سر زد، عذرخواهی کنیم.
- یاد گرفتیم وقتی کسی از ما عذرخواهی کرده به او احترام بگذاریم.
- یاد گرفتیم عذرخواهی نشانه ضعف و خجالت‌زدگی ما نیست، بلکه نشانه شخصیت و توانمندی‌های ما است.
- ما به دستورات اخلاقی خانواده، کلاس خود و مدرسه احترام می‌گذاریم.
- با نریختن زباله در کلاس و مدرسه، به خود، طبیعت و حتی مستخدمین زحمتکش احترام می‌گذاریم.
- در رفتار و گفتارمان با دیگران محترمانه برخورد کنیم.

۱- رابطه دوستی سالم
۲- رابطه دوستی ناسالم
- این رابطه ها چگونه ایجاد می شود؟

- شجاعت و شهامت ما در صدای بلند و پرخاشگری نیست، بلکه در کلام احترام آمیز ما با دیگران است.
- با احترام گذاشتن به دیگران، همه با محبت و مهربانی با ما رفتار خواهند کرد.
- احترام گذاشتن به خود باعث می شود دروغ نگوئیم و برای ما پاداشی برابر با راستگویی دارد.

جالب است در اینجا چند مورد از بازخوردهایی را که در این ارتباط از دانش آموزان و برخی والدین گرفته ام، بیان کنم:
امیرحسین: من به خودم احترام نمی گذاشتم، چون هرشب مسواک نمی زدم، ولی حالا هرشب به دندان هایم احترام می گذارم.
عرفان: من با خط کشم میز خودم را خراب می کردم، ولی حالا به میز کلاس و همه چیز احترام می گذارم تا همه احترام بیشتری به من بگذارند.

سبحان: در زنگ ورزش دوستم، توپ را غیر عمدی، به صورت من پرتاب کرد، ولی بلافاصله از بازی دست کشید و از من عذرخواهی کرد. من هم در جوابش گفتم: «تو خیلی مهربان هستی و اصلا این اشتباه تو نبود» و با خوشحالی دوباره بازی کردیم.

والدین: فرزندم دیگر به خاطر انجام تکلیف هایش مرا ناراحت نمی کند و خودش با پذیرفتن این مسئولیت، کارهایش را انجام می دهد و می گوید: «من اول به خودم احترام می گذارم و بعد به شما».

والدین: حاضر جوابی های فرزندم کم شده است و پرخاشگری نمی کند. او تلاش می کند سکوت کند تا به خودش احترام بگذارد و ...

آموزش مهارت احترام یادگیری مهارت های دیگری چون روابط بین فردی، انتخاب دوست، قدرت و مهارت نه گفتن را نیز در پی داشت که با مشورت و گفت و گو با خود دانش آموزان به دست آمد. این آموزش ها دانش آموزان را به نتایج جالب توجهی رساند از قبیل این که:

- افرادی که مورد اعتماد پدر و مادرمان هستند را با مشورت آنان به عنوان دوست خود انتخاب کنیم.

- بدانیم که همیشه دو دوست در کنار هم حرف ها و نظرات متفاوتی دارند که ما باید با دقت گوش دهیم و درست ترین را انتخاب کنیم.

- هنگامی که در رابطه دوستی دعوایی شکل می گیرد، خیلی محترمانه و در آرامش به حل مشکل می پردازیم، نه این که قهر و یا ترک دوست کنیم.

- بدانیم در یک رابطه دوستی دو طرف نمی توانند طبق میل یکدیگر رفتار کنند، ولی برای حل این مشکل با حرف زدن می توانیم تصمیم درست را بگیریم؛ نه این که بخواهیم حرف خود را به دیگری تحمیل کنیم.

- همیشه بدانیم آرامش، صبر و احترام در ایجاد رابطه ای سالم و سازنده، سه کلمه معجزه ساز هستند.

در نهایت دانش آموزان مطالب و آموزش هایی که در زمینه مهارت احترام و روابط بین فردی دیده بودند را به صورت خودانگیخته، خلاقانه و بدون دخالت آموزگار به شکل استندآپ کمدی و پانتومیم در کلاس با حضور مدیر دبستان و معاون پایه اجرا کردند.

